

HALSEN 10

Andréégatan 8

DJURGÅRDEN

FASAD MOT ANDRÉEGATAN. FOTO: J. MALMBERG.

Byggnaden uppfördes 1942 av Stockholms Ångslups AB, som varit en betydelsefull aktör i Djurgårdsstaden. Husets volym anpassades till omgivande, äldre bebyggelse liksom de slätputsade fasaderna och de relativt små, spröjsade fönstren mot Breda gatan.

Byggnadens inre exponerar genom de små lägenhetsytorna och den höga standarden rådande villkor och ambitioner i funktionalismens bostadsbyggande.

Halsen 10 är gulvärderad enligt Stockholms Stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Detta innebär att fastigheten har ett visst kulturhistoriskt värde.

MILJÖBESKRIVNING

På Djurgården fanns under 1600-talet Båtsmansvarvet (senare Galärvarvet). Amiralitetet disponerade marken där Djurgårdsstaden är belägen. År 1668 anlades

här en vårdinrättning för ”förlammat och wanfört sjöfolk” som 1675 kompletterades med en kyrkogård. Inrättningens bebyggelse, som var den första antydning till den nuvarande Djurgårdsstaden, utgjordes av fjorton små stugor som timrats på Åland. Flottan flyttade 1680 till Karlskrona och tog med sina sjuka.

År 1724 anlades ett nytt skeppsvarv på flottans mark. Området delades 1735 upp i gator och kvarter efter en plan som stadsingenjören Petrus Tillaeus upprättat. Enligt planens intentioner uppfördes en rad timrade stugor som uppläts med tomträtt av Amiralitetskrigsmanskassan för timmerarbetarna vid

FASAD MOT BREDA GATAN. FOTO: J. MALMBERG.

varvet. Planen med smala gator som följer den kuperade topografin är väl bibehållen och stugorna utgör ännu stommen i många av dagens hus.

Djurgårdsvarvet övertog varvsverksamheten 1768, och redan året efter erbjöds de boende att köpa ut sina tomter. Under 1800-talet på- och tillbyggdes de flesta husen. År 1849 gavs dispens mot stadens förbud att bygga i trä, ett förbud som inte efterlevdes i Djurgårdsstaden på grund av dess isolerade läge. Sedan staden tagit över området vid Djurgårdsvarvets nedläggning på 1860-talet blev bebyggelsens strikt marina anknytning svagare. Byggnaderna gjordes om till flerbostadshus eller vårdshus. Den sociala homogeniteten som dithills kännetecknat området ändrades.

När Byggnadsstyrelsen tog hand om förvaltningen

av den ålderdomliga bebyggelsen 1954 lades en bevarandeplan fram. Moderniseringen och upprustningen av de illa åtgångna husen var ofta genomgripande och rena återuppbyggnader förekom. Genom ett markbytesavtal med staten kom stora delar av området i stadens och Stadsholmens ägo 1985. Djurgårdsstaden är en av de kulturmiljöer inom staden som klassats som riksintresse för kulturmiljövården.

Djurgårdsstaden utgör Stockholms äldsta bevarade samlade stadsbebyggelse efter Gamla stan. Till skillnad från andra områden i staden dominerar trähusen i stadsdelen. En- och tvåvåningshusen representerar både tillkomsten på 1700-talet och utvecklingen under 1800-talet med på- och tillbyggnader i tidens panelarkitektur. Med bibehållet

**KÖKSINREDNING MED BEVARADE DETALJER FRÅN UPPFÖRANDE.
FOTO: J. MALMBERG.**

**MURAD ELDSTAD MED MARMORBÄNK. GOLVET BESTÅR AV
MÖNSTERLAGD EKPARKETT. FOTO: J. MALMBERG.**

gatunät och plank som avgränsar de små grönskande gårdarna bevaras karaktären av förindustriellt arbetarsamhälle. Intrycket förstärks genom ålderdomlig gatubeläggning och belysning. Den höga, relativt enhetliga flerbostadsbebyggelsen i söder ger en skarp kontrast till den förindustriella stadsdelens skala.

HISTORIK

Stockholms Ångslups AB hade år 1860 anlagt ett mindre varv vid Beckholmssundet intill Djurgårdsstaden. Varvet expanderade och nya byggnader tillkom fram till 1940-talet. År 1942 ansökte bolaget om att få uppföra ett litet flerbostadshus på en tomt mellan Andréegatan och Breda Gatan. Fastigheten var bebyggd med ett timrat tvåvåningshus och enligt uppgift var debatten intensiv kring rivningen av byggnaden.

Bolaget anlidade arkitekten Herbert Kockum för att upprätta ritningar till nybyggnationen. Kockum ritade även ett par av de samtida flerbostadshusen vid varvets område vid närbelägna Nordenskiöldsgatan. Flerbostadshuset på Halsen 10 anpassades volymmässigt till gatubilden med dess småskaliga bebyggelse. Huset är dock bredare än grannhusen som har trädgårdar mot Andréegatan. Det murade husets putsade fasader smälte relativt väl in i miljön. Invändigt gavs byggnaden en samtida utformning med tidstypiska materialval och lägenhetsplanerna är tydligt besläktade med smålägenheter i tidens större hyresfastigheter. Våningarna i trappa och vindsvåningen rymmer fyra lägenheter per plan varav flera är enkelsidiga ettor. De största lägenheterna är tvåor om cirka 45 kvadratmeter. Bostädernas standard var

DETALJ AV ENTRÉDÖRR. FOTO: J. MALMBERG.

den normala vid tiden och de större lägenheterna var utrustade med öppna spisar. Bottenvåningen rymde från början två butiker med kontor och lager. Den mest påtagliga ombyggnadsåtgärden som vidtagits är att den ursprungliga taktäckningen av enkupigt tegel bytts ut mot röd plåt.

År 1973 byggdes bottenvåningens lokaler om till daghem efter ritningar av arkitektbyrån vid Stockholms Fastighetskontor. Numera disponeras lokalerna av arkitekt- och designkontor.

BYGGNADSBESKRIVNING

Till det yttre kännetecknas byggnaden på Halsen 10 av rödgula slätputsade fasader och tätt placerade spröjsade fönster. Det höga, brutna plåttaket är genom ett stort antal takkupor en viktig del av byggnadens

utformning. Bottenvåningens båda gatufasader skiljer sig påtagligt från varandra. Mot den känsliga miljön vid Breda Gatan har lokalerna små fönster lika lägenheternas och slutna entréer. Mot Andréegatan finns istället stora skyltfönsterpartier och hit är trapphusentrén förlagd. Porten är på tidstypiskt sätt utförd i ek och glas. Likaså bär trapphuset med marmorbelagd betongtrappa, smidesräcken, sopedkast och släta lägenhetsdörrar tidens funkisprägel.

Funktionalismens idéer om bostadens utformning med väl lösta, yteffektiva lägenhetsplaner med god möblerbarhet återspeglas väl i byggnaden. Materialvalen är goda med ekparkett, fönsterbänkar i marmor och platsbyggda kök i massivt trä. Vid sidan av badrummen som totalrenoverats är lägenheterna välbevarade.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlingar som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.

STADSHOLMEN

